

Voorstel voor de Architectuurraad: architectuurscan en - backlog

Over:	Voorstel werken onder architectuur met instrumenten architectuurscan en
Voor:	-backlog Architectuurraad
Van:	Werkgroep <i>Werken onder architectuur</i> <i>Bart Ratgers (CvTE), Gerald Groot Roesink (DUO), Hans Nouwens (HORA), Jan Willem van Veen (DUO), Marc Fleischeuers (Kennisset), Remco de Boer (Edustandaard), Walter Grabner (Edustandaard)</i>
Datum	10 juni 2016
Status	concept

[Inleiding](#)

[Problematiek en voorgestelde oplossing](#)

[Beoogde voordelen van de instrumenten](#)

[Voordelen van de architectuurscan](#)

[Voordelen van de architectuurbacklog](#)

[Algemeen](#)

[Structuur/opzet van de instrumenten](#)

[Opzet van de architectuurscan](#)

[Opzet van de architectuurbacklog](#)

[Werkwijze](#)

[Werkwijze rondom de architectuurscan](#)

[Werkwijze rondom de architectuurbacklog](#)

[Gevraagde besluiten](#)

[Vervolgstappen in geval van aanname voorstellen](#)

Inleiding

Naar aanleiding van de Architectuurraad van 14 april heeft zich een werkgroep *Werken onder architectuur* gevormd om een uitwerking van rollen en verantwoordelijkheden rondom het werken onder architectuur te bespreken en verder uit te werken. Deze bespreking verliep mede aan de hand van een tweetal voorgestelde instrumenten - architectuurscan en backlog - om de Architectuurraad te ondersteunen.

De belangrijkste uitkomsten uit de werkgroepbesprekingen waren:

1. Onderschrijving van de waarde van de voorgestelde instrumenten;

2. Het idee om ROSA en het werken onder (keten)architectuur zowel inhoudelijk als organisatorisch te structureren langs de lijn van wat we in de sessie 'domeinen' zijn gaan noemen.

Het voorliggende voorstel betreft punt 1, de instrumenten, Punt 2 wordt in een apart voorstel ingebracht.

Problematiek en voorgestelde oplossing

Een van de belangrijkste issues waar de Architectuurraad nu mee kampt is de grote diversiteit van onderwerpen die elke vergadering passeert, wat zich vertaalt in grote hoeveelheden (technisch diepgaande) stukken en veel agendapunten die niet voor de hele Architectuurraad van belang zijn. In het bijzonder is de overkoepelende architecturale impact van de ingebrachte onderwerpen niet altijd meteen duidelijk.

Om hierin verbetering aan te brengen is het voorstel om gebruik te gaan maken van twee instrumenten die de voorbereiding, agendering en besluitvorming van bijeenkomsten van de Architectuurraad kunnen ondersteunen. Deze twee instrumenten zijn (1) een architectuurscan, waarmee de architecturale aspecten en impact van een geagendeerd onderwerp in kaart worden gebracht en (2) een architectuurbacklog, bestaande uit een lijst van geprioriteerde onderwerpen.

Beoogde voordelen van de instrumenten

Welke voordelen levert het gebruik van de instrumenten op?

Voordelen van de architectuurscan

- Een uitgevoerde architectuurscan maakt voor de Architectuurraad kort en kernachtig duidelijk wat de architecturale impact is van in de Architectuurraad ingebrachte onderwerpen. Deze impact wordt verwoord in termen van een tweeledig (concept) advies: (1) aan de project/werkgroep die het het onderwerp inbracht. (2) aan ROSA.
- De invulling van een architectuurscan vindt plaats met de Architectuurraad als doelgroep. Dit in tegenstelling tot het bestaande 'aanmeldformulier'¹ van Edustandaard, dat bedoeld is voor de Standaardisatieraad.
- Leden van de Architectuurraad zijn hierdoor minder tijd kwijt aan de voorbereiding van bijeenkomsten.

Voordelen van de architectuurbacklog

- De architectuurbacklog maakt inzichtelijk welke onderwerpen spelen, en wat daar de prioriteit van is. Dit maakt het mogelijk om de onderwerpen in de loop van de tijd te monitoren en indien nodig te agenderen en/of op te volgen.

¹ Dit formulier, en het bijbehorende proces, blijft overigens bestaan. Dit formulier kan echter meer op de doelgroep ervan, de Standaardisatieraad, toegespitst worden. De architectuurvragen die er nu nog inzitten kunnen daartoe overgeheveld worden naar de architectuurscan. De beoordeling van de aanmelding van een standaard (of ander onderwerp) vindt dan parallel aan de nieuwe architectuurscan plaats.

Algemeen

Tot nu toe wordt in de architectuurraad voornamelijk gesproken over afspraken en afsprakenstelsels, standaarden, richtlijnen, architecturen en dergelijke, terwijl projecten waarin voorzieningen (ook ketenvoorzieningen) worden gerealiseerd vrijwel niet aan de Architectuurraad worden gepresenteerd.

Het huidige voorstel geeft de Architectuurraad instrumenten en een werkwijze waarmee het mogelijk wordt dat de Architectuurraad op gestructureerde wijze uitspraken doet over (stelsel) voorzieningen, en wel op twee manieren:

1. Op basis van de architectuurscan van een voorziening kan een advies worden geformuleerd aan het adres van het project dat de voorziening realiseert of onderhoudt
2. Op basis van de architectuurbacklog kan de Architectuurraad sturen op prioriteiten voor realisatie van voorzieningen bij partijen in de keten

Structuur/opzet van de instrumenten

Opzet van de architectuurscan

De architectuurscan levert een overzicht op van de relevante architecturele aspecten van een project. De architectuurscan bestaat uit twee onderdelen:

1. Het bevindingendeel, waarin op basis van aangeleverd bronmateriaal (documentatie, gesprekken, etc.) de impact van het project op, en conformance van het project met elk onderdeel van ROSA wordt beschreven. De bevindingen worden zo vastgelegd dat ze volledig traceerbaar zijn naar het aangeleverde bronmateriaal.
2. Het adviesdeel, waarin de bevindingen zo zijn samengevat dat mogelijke gevolgen voor het project en voor ROSA snel beoordeeld kunnen worden. Het is de bedoeling dat dit document in korte tijd door leden van de Architectuurraad kan worden gelezen. De samenvatting in het adviesdeel is volledig traceerbaar naar de onderdelen in het bevindingendeel. Daarvan kan gebruik gemaakt worden wanneer bij lezing van het adviesdeel aanvullende informatie gewenst is.

Zowel het bevindingendeel als het adviesdeel van de architectuurscan zijn opgebouwd conform de opbouw van ROSA: werkingsgebieden, thema's, ketenprocessen, zeggenschappen en gegevenssoorten enz. Hierdoor worden met de architectuurscan systematisch alle onderdelen van ROSA afgelopen. In voorbereiding op de adviesvorming in het adviesdeel vindt dit in het bevindingendeel in detail plaats. Per architectuuronderdeel bevat het bevindingendeel:

1. **Bevindingen uit project (aangeleverde documentatie):** het gaat hier om feitelijke constatering op basis van het bronmateriaal, en het vaststellen waar in het bronmateriaal de desbetreffende informatie staat. Vanuit het bevindingendeel wordt naar die locaties verwezen.
Voorbeeld: wanneer in projectdocumentatie is aangegeven dat het project zich richt op het primair en voortgezet onderwijs, dan wordt in het bevindingendeel onder '2. Werkingsgebied en doelgroep' vastgelegd dat de werkingsgebieden 'sector po' en 'sector vo' zijn. Ook wordt vastgelegd waar in de projectdocumentatie dat is gesteld.
2. **Hoe past het bovenstaande op ROSA?:** hier wordt beschreven welke inhoud uit ROSA, bij het onderhavige aspect, relevant is. Het gaat hier ook nog vooral om feitelijke

constateringen, maar dan vanuit ROSA gezien.

Voorbeeld: ROSA kent naast de werkingsgebieden 'sector po' en 'sector vo' ook de sectoren bve en ho. Die sectoren zijn echter geen werkingsgebied voor het desbetreffende project.

3. **Relatie met ROSA: level of conformance:** op basis van de antwoorden bij de twee voorgaande onderdelen wordt hier een conclusie getrokken met betrekking tot de mate waarin het ingebrachte in lijn is met ROSA².
 - a. irrelevant = er is geen relatie tussen het ingebrachte en ROSA
 - b. consistent = er is overlap tussen het ingebrachte en ROSA, en binnen die overlap is het ingebrachte conform ROSA gerealiseerd, de overlap is echter niet volledig
 - c. compliant = het ingebrachte valt volledig binnen ROSA (subset) en is conform ROSA gerealiseerd
 - d. conformant = ROSA dekt alleen een deel van het ingebrachte, maar dat deel is wel conform ROSA gerealiseerd
 - e. fully conformant = ROSA dekt het geheel van het ingebrachte, en niets van het ingebrachte valt buiten ROSA
 - f. non-conformant = er is overlap tussen het ingebrachte en ROSA, en binnen die overlap is er iets van het ingebrachte *niet* conform ROSA gerealiseerd

Voorbeeld: een project dat zich op enkele, maar niet alle, in ROSA onderscheiden werkingsgebieden richt is - op het aspect 'werkingsgebied' - 'consistent' met ROSA. Op elk aspect kan de level of conformance anders zijn.

4. **Wat betekent dit voor project en/of ROSA? (voorgesteld advies):** hier wordt het (concept) advies geformuleerd, op basis de geconstateerde relatie met ROSA, zowel m.b.t. het project verantwoordelijk voor het ingebrachte, als m.b.t. (door)ontwikkeling van ROSA zelf. *Voorbeeld: aan een project dat zich op enkele, maar niet alle, werkingsgebieden richt kan geadviseerd worden een vooruitblik te schetsen of uitbreiding naar andere werkingsgebieden in de toekomst in de lijn der verwachting licht, en of een dergelijke uitbreiding vanuit de huidige projectresultaten te realiseren zou zijn.*

Onderdelen 1, 3 en 4 worden overgenomen in het (gecomprimeerde) adviesdeel. Onderdeel 2 wordt niet overgenomen, maar biedt zo nodig nadere informatie hoe van bevindingen (1) tot conclusies t.a.v. conformance (3) en het advies (4) is gekomen.

Opzet van de architectuurbacklog

De architectuurbacklog bevat een geprioriteerde lijst met onderwerpen voor de uitbreiding of verbetering van ROSA. Mogelijke bronnen voor onderwerpen op deze lijst zijn bevindingen uit projecten, input van stakeholders of wettelijke eisen. De Architectuurraad onderhoudt de backlog (toevoegen, verwijderen, prioriteren) en adviseert hierover aan de standaardisatieraad³.

² cf. TOGAF 48.2 Terminology: The Meaning of Architecture Compliance, <http://pubs.opengroup.org/architecture/togaf9-doc/arch/chap48.html>

³ Conform voetnoot 5 uit "Voorstel voor de Architectuurraad: werken in domeinen": Binnen de werkgroep is erover gesproken hoe dit voorstel kan bijdragen aan een betere bestuurbaarheid van ROSA. In de werkgroep is de gedachte geopperd dat de Architectuurraad ook een adviserende rol aan de Informatiekamer zou kunnen hebben, waarbij de laatste een positie heeft gelijk aan een portfolioboard, die ook over geldstromen gaat. Dit kan helpen bij de realisatie van gezamenlijke voorzieningen.

Werkwijze

Werkwijze rondom de architectuurscan

De architectuurscan kan in verschillende fasen van een project uitgevoerd worden. De huidige voorbeeldinvulling op basis van het Certificeringsschema is een voorbeeld van toepassing op een project dat in de afrondende fase is. Om de uit een scan voortvloeiende adviezen en inzichten zoveel mogelijk al tijdens de uitvoering van een project mee te nemen is het streven om uiteindelijk de scan aan het begin van trajecten of tussentijds uit te voeren. Op die manier kan de scan gebruikt worden als *impact assessment* gericht op de relatie tussen het project en de ROSA. Zo'n Rosa Impact Assessment (RIA), past in het proces op een vergelijkbare positie als de al bestaande Privacy Impact Assessment (PIA).

Het bevindingendeel van de architectuurscan wordt opgesteld onder verantwoordelijkheid van het project (in beginsel ook door het project zelf), daarbij ondersteund door Bureau Edustandaard. Bureau Edustandaard formuleert op basis hiervan het concept advies in het adviesdeel van de scan.

Het adviesdeel wordt door Bureau Edustandaard vooraf aan agendering bij de Architectuurraad aan de indiener aangeboden voor een respons. Vervolgens wordt het aan de Architectuurraad voorgelegd als conceptadvies. De Architectuurraad besluit daarop welke adviezen uit te brengen aan het project, en welke adviezen ter verbetering van ROSA op te nemen op de architectuurbacklog. Deze adviezen kunnen door de Architectuurraad ook meegegeven worden aan de Standaardisatieraad, als input voor het besluitvormingsproces dat daar wordt doorlopen.

Indien de Architectuurraad tijdens de besluitvorming behoefte heeft aan meer gedetailleerde informatie met betrekking tot bronnen en/of rationale achter de adviezen in het conceptadvies dan kan die gevonden worden in het met het conceptadvies meegeleverd bevindingendeel van de architectuurscan. Het conceptadvies is echter zo opgezet dat die in principe voldoende informatie bevat.

Werkwijze rondom de architectuurbacklog

Wanneer uit de architectuurscan, of langs andere kanalen zoals de vergadering van de Architectuurraad, onderwerpen worden aangedragen die relevant zijn voor de Architectuurraad, besluit de Architectuurraad:

1. Of het onderwerp op de backlog wordt opgenomen, en met welke prioriteit;
2. Of en hoe vanuit de Architectuurraad vervolg wordt gegeven aan het onderwerp.

De backlog wordt administratief beheerd door Bureau Edustandaard.

Gevraagde besluiten

1. Projecten die aan de Architectuurraad worden voorgelegd, worden voorzien van een ingevulde architectuurscan, bestaande uit een concept advies en een bevindingendeel;
2. De Architectuurraad formuleert adviezen richting projecten op basis van de architectuurscan;

3. Onderwerpen ter verbetering van ROSA die vanuit een Architectuurscan, of via een ander kanaal zoals de vergadering van de Architectuurraad, worden aangedragen, worden op de Architectuurbacklog geplaatst;
4. De prioritering en follow-up van backlogonderwerpen wordt een vast agendapunt bij de vergadering van de Architectuurraad.

Vervolgstappen in geval van aannname voorstellen

1. Uitwerken handreiking prioritering; om de onderwerpen op de backlog te prioriteren zou gekeken kunnen worden naar (onderdelen van) de 'RCDA'-methodiek: Risk- and Cost-Driven Architecture zou een bruikbare methode kunnen zijn om in te schatten welk risico ontstaat ('technical debt') als iets niet op korte termijn opgelost of opgepakt wordt. Deze methode zou wellicht ook in combinatie met de architectuurscan gebruikt kunnen worden om de urgentie van adviezen mee aan te geven;
2. Nadere uitwerking Quick scan; er is in de werkgroep voorgesteld om vooraf aan de architectuurscan een quick scan op een hoger abstractieniveau (bv proces/informatie/techniek) uit te voeren gericht op het aanwijzen van de (mogelijke) overlap van het ingebrachte onderwerp met ROSA, HORA en/of Triple A (positionering van het onderwerp);;
3. Nadere uitwerking Architectuurscan op andere momenten in de projectcyclus (vooraf en tussentijds); de structuur van de scan blijft daarbij hetzelfde, maar de wijze van invullen en de beschikbaarheid van bronmateriaal zal door de tijd heen verschillen;
4. In de volgende Architectuurraad op basis van een concreet geagendeerd onderwerp 'proefdraaien' met een ingevulde architectuurscan, waarbij ook aandacht is voor de afweging 'compleetheid van de scan' vs. 'benodigde effort voor de scan';
5. Positionering Architectuurscan in het Edustandaardproces; samenhang met Aanmeldformulier Edustandaard;
6. Bevindingen uit architectuurscans verwerken in de ROSA wiki, zodat verbanden tussen projecten en ROSA-onderdelen inzichtelijk zijn;
7. Harmonisatie met voorstel 'Domeinen' (indien aangenomen).